

Гендерна чутливість молоді у міському соціумі

Заявляючи основною темою нашого виступу гендерні проблеми молодіжного соціуму міста, ми навіть свідомо не уявляли наскільки вона (ця тема) актуальна, своєчасна і важлива.

Гендерні проблеми сучасної молоді – це наше з вами майбутнє. Як відбудеться сьогодні освіта, становлення, розвиток, самоусвідомлення, соціалізація юнаків і дівчат у суспільстві залежить рівень нашого життя.

Останнім часом велику увагу вітчизняні вчені приділяють гендерній освіті, грамотності, культурі, гендерній компетентності викладачів.

Проблемами гендерної освіти займаються Т.Говорун, Т. Голованова, О. Кікінеджи, О.Луценко, В. Кравець, О. Руслова, Ю. Стребкова. Вони відстоюють необхідність реформування системи освіти з урахуванням гендерної політики.

Гендерна соціалізація молоді стала предметом дослідження С. Гришака, Л.Лушпая, Н. Лавриненко, І.Кона, Н.Яворської.

Особливої актуальності набула гендерна соціологія молоді в дослідженнях О. Боцвіна, І. Мельника, О. Слободиської, Н.Шмунь.

Ми завжди говоримо про молодь через кому, або згадуємо її, коли говоримо про освіту. **А молодь – це особлива група у суспільстві.**

Мета статті – проаналізувати і виокремити основні риси молодіжного соціуму сучасного міста і на цій основі актуалізувати його гендерні проблеми.

Молодь — це суспільна диференційована соціально-демографічна спільнота, якій притаманні специфічні фізіологічні, психологічні, пізнавальні, культурно-освітні тощо властивості, що характеризують її біосоціальне дозрівання як здійснення самовиразу її внутрішніх сутнісних сил і соціальних якостей. Молодь тому і є специфічною спільнотою, що її

суттєві характеристики і риси, на відміну від представників старших поколінь і вікових груп, знаходяться в стані формування і становлення [4].

В Україні немає навіть чіткого визначення віку категорії „молодь”.

Це необхідно у багатьох практичних смислах, зокрема для того, щоб точніше оцінювати в кожній країні кількість молоді, розрахувати кількість населення на яке поширюються „молодіжні пільги”, надбавки, кредити; визначити масу праці, яку повинні вкласти в молодь педагоги, викладачі, соціальні працівники; прогнозувати сімейну політику. Вікові границі визначають також і масштаб програм і планів молодіжної політики, грошових і матеріально-технічних засобів для реалізації цієї політики. Виходячи із кількості молоді в кожній країні оцінюється творчий, потенціал, який несе в собі молодь.

Молодь поняття історичне, тому в різні епохи існували різні підходи. Ми не будемо говорити сьогодні про те як трактують це поняття соціологи, психологи, демографи, лікарі.

Прийmemo до уваги, що в українському законодавстві (закон України „Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні” від 5 лютого 1993 р.) вказано, що „молодь, молоді громадяни України віком від 14 до 28 років” (хоча в дійсності від 13 до 30 років, і ми встановили причину такої пролонгації).

Роль і значення молоді в суспільстві

У цілому, роль визначається наступними чинниками:

– молодь є великою соціально демографічною групою що займає значне місце у виробництві і виступає основним джерелом поповнення трудових ресурсів;

– молодь основний носій інтелектуального і фізичного потенціалу суспільства, вона володіє великими здібностями до праці, технічної та культурно-художньої творчості, продуктивної діяльності в усіх сферах людського буття;

– молодь має велику соціальну та професійну перспективу, вона здатна швидше інших соціальних груп суспільства оволодіти новими знаннями, професіями і спеціальностями.

Ці чинники можна підтвердити статистичними даними, а саме: кожний четвертий житель міста і п'ятий у селі – молодь. У сучасній Україні демографічна ситуація є досить складною, через те, що протягом трьох десятиліть народжуваність знаходилася на рівні, який не забезпечував простого відтворення населення. Внаслідок цього населення старіє, доля молоді невпинно зменшується, на сьогодні 22,6% від всього населення це молодь. Статистика свідчить, що у містах проживає 71,1% молоді. Очевидно, що молоді в селах зовсім невеликий відсоток.

Такий стан речей має об'єктивне пояснення: лише половина наших сіл забезпечена загальноосвітніми закладами, 38% сіл мають власний дошкільний заклад, тільки 5,4% мають лікарні, 56,3% фельдшерсько-акушерські пункти. Третина сіл не має клубів та бібліотек. Майже 200 тис. сільських будинків і дотепер вкриті соломною та очеретом, толлю. Тому й не дивно, що за таких умов у 2,7 тис. сіл не було народжено дітей, а у 1,4 тис. сіл відсутня молодь у віці 16-28.

Принциповим питанням при розгляді ролі молоді у суспільстві є питання про молодь як суб'єкта і об'єкта суспільних перетворень. Вступаючи у життя молода людина є об'єктом впливу соціальних умов, сім'ї, інститутів освіти, а пізніше в процесі дорослішання і переходу у більш зрілі фази розвитку починає сама суттєво впливати на суспільство. Тобто, молодь виступає суб'єктом, коли впливає на суспільство, віддаючи свій потенціал, разом з тим вона є об'єктом, оскільки на неї спрямований суспільний вплив з метою її розвитку. Молодь виступає об'єктом і до суспільства і до самої себе.

Функції молоді

Молодь не замкнута, саморозвиваюча система, а представляє собою відкриту соціальну систему, що включена в різноманітні взаємозв'язки та взаємодії, які існують в суспільстві. Найбільш характерні для неї функції:

- соціалізаційна – означає, що молодь в своєму соціальному розвитку проходить включення в суспільство, його соціальну структуру, тобто соціалізується;
- відтворююча, тобто постійне відтворення виробництва і споживання матеріальних благ, робочої сили і виробничих відносин;
- трансляційну функцію, тобто засвоєння і передача, поширення знань, досягнень навичок, досвіду старшого покоління;
- інноваційна – одночасно молоді люди перетворюють цей досвід, вносять в нього нові особливості, які не існували раніше, а які виникли у змінених соціально-економічних, політичних, соціокультурних умовах.

В даному випадку нас цікавить молодіжний соціум як людська спільність певного типу, як соціальне оточення людини.

Основні риси сучасної молоді

По-перше, по своїм соціально-політичним орієнтаціям сучасні молоді люди можуть бути охарактеризовані як продемократичні, чого не можна сказати про більшість дорослого населення. Так, демократичним партіям та рухам симпатизують 34,4% молодих людей; партіям і рухам ліберально-буржуазної орієнтації – 12,8% молоді; соціал-демократам – 11,6% молоді; націонал-патріотам – 10,4% молоді; жіночим організаціям і рухам – 8,9% молоді; комуністичним партіям і рухам – 3,3%; монархічним – 3,1%; профашистським – 1,7%; радикальним – 1,1%.

По-друге, по відношенню до економіки сучасна молодь – зорієнтована на капіталістичну перспективу розвитку, тобто має проринкову спрямованість. Зокрема, спостерігається тенденція особливої активності молоді в розвитку недержавного сектору економіки. У 2000 році серед зайнятих у приватному бізнесі людей дуже велика кількість молоді. Окрім цього, в престижних сферах діяльності з високою оплатою праці й високими кваліфікаційними вимогами молодь має найбільші шанси.

По-третє, сучасне покоління молоді за своїми поглядами та ідейним переконанням стоїть на позиціях плюралізму, менш конфліктно, терпимо у

відношенні до інших точок зору. Зокрема, лише 22% молоді висловили думку про те, що варто заборонити діяльність різних сект і закордонних проповідників. 42% опитаних переконані, що будь-яка конфесія чи секта може здійснювати свою діяльність, якщо вона не суперечить закону.

По-четверте, сучасна молодь миролюбна не вважає за доцільне силою вирішувати соціальні і політичні проблеми. Наприклад, 79% опитаних молодих людей не приймають варіанту військового перевороту і тільки 11% гіпотетично підтримали таку ідею. 76% молоді не підтримали б військових дій уряду стосовно придушення можливого міжнаціонального конфлікту, зазначивши, що його слід подолати мирним шляхом. Лише 16% респондентів самі б прийняли в ньому участь.

По-п'яте, сучасні молоді українці по структурі і складу якостей характеру у сучасній системі відносин, яка є капіталістичною і буржуазною по своїй суті знаходяться в більш вигідному становищі аніж представники старшого покоління, характер яких формувався в умовах соціалістичної системи.

По-шосте, молоді люди все більше усвідомлюють себе громадянами нової України, з досить високими показниками патріотизму, що чітко було видно під час „помаранчевої революції”.

Проблеми молоді та негативні явища в молодіжному середовищі

Демографічна ситуація впливає на молодь наступним чином, зокрема останнім часом зростає чисельність сільської молоді в приміській зоні, спостерігається надзвичайно швидке омолодження материнства та швидкими темпами збільшується кількість мігрантів саме з молодих людей.

Сучасна молодь у суспільстві має чимало демографічних, соціальних, економічних і етичних проблем.

Перша проблема – скорочення чисельності молоді, і, відповідно, старіння населення, зниження ролі молоді як трудового ресурсу суспільства. Це пов'язано із збільшенням в 1,5 рази, в порівнянні із 80-тими роками кількості розводів в молодих сім'ях. Більше розводів – менше дітей. Крім

цього в 1989 році померло 14,5 тис. молодих людей віком 15–29 років, у 2000 році цей показник становив вже 17,9 тис. Проблема скорочення чисельності також тісно пов'язана із збільшенням кількості самогубств. За даними О. Овакимян, Україна сьогодні характеризується як країна із сплеском високої суїцидальної активності: на 100 тис. населення в середньому здійснюється близько 30 самогубств, більшість з яких це молоді юди. На перших місцях за рівнем самогубств – Сумська, Запорізька, Чернігівська, Львівська, донецька, Луганська області у яких зареєстровано від 38 до 40 випадків самогубств у розрахунку на 100 тис. населення.

Друга проблема – погіршення стану здоров'я молодих людей. Нинішнє молоде покоління є менш здоровим фізично та психічно ніж попереднє. Згідно статистичних даних 6% дітей народжується практично здоровими. Лише 10% випускників середніх шкіл можуть вважати себе здоровими. Часто хвороби пов'язані із станом анемії і загальним послабленням організму, що пов'язане в основному із поганим харчуванням. В Україні поширюється епідемія захворювання на туберкульоз, який ще називають „хворобою бідних” (з 1997 р. до 2005 кількість хворих на туберкульоз зросла на 28,9%). Суттєвої шкоди організмові завдають інфекції, що передаються статевим шляхом, особливо сифіліс. Сьогодні це вже масштаби справжньої епідемії (за останніх 10 років захворюваність у дівчат віком від 15-17 років збільшилася у 19,1 разів, у юнаків цього віку у 14,3 рази). Вагомо збільшився показник кількості захворювання на СНІД. Реальна кількість ВІЛ-інфікованих в Україні становить понад 240 тис. осіб, що дає можливість Україні „посісти” перше місце у Європі за кількістю ВІЛ-інфікованої молоді віком від 15 до 24 років. На здоров'я молоді також значний вплив має поширення вживання наркотичних речовин. За експертними оцінками абсолютна кількість наркоманів в Україні наближається до 800 тис., причому 90% наркоманів – молоді люди віком до 30 років.

Третя проблема – молодіжне безробіття. Статистичні дані свідчать, що серед безробітних значний відсоток молоді. В житті багатьох молодих людей

отримало широке поширення „почуття тривоги стати безробітним”. Цей фактор стає причиною для здійснення молодими людьми протиправних дій. В Україні у 2000 році загальна кількість осіб, які скоїли злочин становить 309,1 тис., 52,8% з них це молодь, яка під час споєння злочинів не працювала. Таким чином, отримання роботи, яка добре оплачується після закінчення навчання є досить нагальною та актуальною. У шкалі професійного престижу, за даним вчених, перших 10 місць займають наступні професії: юрист (8); власник комерційного банку (7,9); лікар (7,1); професор у вузі (7); менеджер (6,9); журналіст (6,6); бухгалтер (6,5); власник магазину (6,4); охоронець (5,9); кримінальний авторитет (5,2).

Четверта проблема – вибір супутника життя (чоловіка чи дружини) та створення повноцінної сім’ї.

Основні негативні явища в молодіжному середовищі, в цілому, можна перерахувати наступним чином: зростання злочинності, поширення спроб до суїциду, вживання наркотиків, поширення СНІДу.

Гендерна чутливість - один із критеріїв оцінки планування змін, проектів, методів дослідження й аналізу. Зміни, що плануються, методи, чутливі в гендерному відношенні, якщо вони враховують існуюче становище жінок і чоловіків, не погіршують становища жінок і чоловіків, сприяють установленню гендерного балансу [1].

Гендерна чутливість - це усвідомлення того, що в сучасному суспільстві проблеми дискримінації ще не розв’язані повністю, розуміння того, що вимоги, котрі соціум висуває до чоловіків і жінок, відрізняються та що подібні нав’язані обмеження не йдуть на користь ані жінкам, ані чоловікам, ані, власне, суспільству.

В соціально-психологічному аспекті молодь – спільнота, що характеризується високою соціальною активністю, яка виявляється у випробовуванні та використанні нових ролей – соціальних та гендерних. Дослідження гендерних стереотипів у молоді має важливе значення для їх

ефективної подальшої діяльності в суспільстві, побудованому на принципах рівноправності.

Можна виокремити наступні тематичні аспекти, аналіз яких дозволить спрямувати молодіжну політику у русло формування гендерної чутливості сучасної молоді:

- молодь і проблема вибору;
- молодь і сучасна освіта;
- молодь і культура. Пріоритетні смаки сучасної молоді;
- молодь і політика. Проблеми молодіжного лідерства;
- молодь і гендерні стереотипи;
- молодь і соціальні мережі.

Вихід у запровадженні гендерної освіти, у розповсюдженні гендерної грамотності, у формуванні гендерної ідентичності, у створенні умов у суспільстві для того, щоб кожна дівчина, кожен хлопець, кожна жінка, кожен чоловік відчули себе особистістю, змогли самореалізуватися и були готові не до виконання ролей, а до співпраці, до партнерства а на цій основі до побудови гармонійного суспільства, де є місце кожній молодій людині.

І хай слова нашого великого педагога Василя Олександровича Сухомлинського, які він написав, коли ще і слова „гендер” не було: «Виховання справжнього чоловіка та справжньої жінки починається з формування громадянських якостей особистості» слугують дороговказом для розвитку національної та гендерної ідентичності як важливих чинників соціального буття особистості в онтогенезі» [2].

Література:

1. Глосарій – [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.develop.gender-ua.org/glosariy.php>
2. Кікінеджи О. Гендер у освітній парадигмі вищої школи: досвіді та перспективи // Українознавчий альманах. Випуск 4. – [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://go.mail.ru/search?q=%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D0%BE%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D0%B2%D1%87%D0%B8%D0%B9%20%D0%B0%D0%BB%D1%8C%D0%BC%D0%B0%D0%BD%D0%B0%D1%85%20%D0%92%D0%B8%D0%BF%D1%83%D1%81%D0%BA%204&where=any&num=10&rch=e&sf=10>

3. Молодь в умовах становлення незалежної України (1991 – 2011 роки) // Щорічна доповідь президентів України, Верховній Раді України, Кабінету Міністрів України про становище молоді в Україні.– [Електронний ресурс]
Режим доступу: http://www.msms.gov.ua/sport/control/uk/publish/category.jsessionid=90FFD3AE499BF59650A67FFCEDCE6BA?cat_id=108870
4. Основні поняття і категорії соціології молоді. – [Електронний ресурс]
Режим доступу: http://socionet.narod.ru/borya/soc_23.html